

Vera Otskheli

Uniwersytet Państwowy im. Akakiego Ceretego w Kutaisi, Gruzja

ORCID: 0000-0002-5483-1665

Moralność pani Dulskiej Gabrieli Zapolskiej na scenie teatru gruzińskiego

W grudniu 1906 roku w Teatrze Miejskim w Krakowie, dawnej stolicy Polski, odbyła się premiera jednego z najbardziej wyrazistych utworów satyrycznych dramaturgii polskiej początku XX wieku, sztuki *Moralność pani Dulskiej* Gabrieli Zapolskiej, w inscenizacji wybitnego reżysera i aktora Ludwika Solskiego (wówczas dyrektora teatru). Datę tę można uznać za punkt odniesienia dla triumfalnego pochodu spektaklu przez sceny teatralne na całym świecie. Przyjęta z zachwytem przez publiczność krakowską, szybko stała się wydarzeniem w całej Polsce: już w pierwszym sezonie wystawiono kilkadziesiąt przedstawień, sztuka zdobyła trwałe i zaszczytne miejsce w repertuarze teatrów w Warszawie i Lwowie, a nieco później trafiła na sceny teatrów w stolicach europejskich, gdzie odniosła wielki sukces.

Zdobycie szerokiej sceny polskiej i międzynarodowej świadczyło o tym, że *Moralność pani Dulskiej* była utworem o ogromnym znaczeniu społecznym, a jej główna bohaterka, pani Dulska, uosobieniem całej epoki, całego pokolenia, dzięki której pojawił się specjalny termin „dulszczyzna”.

Zapolska obrała za centrum swojego komicznego wykiwania i satyrycznego demaskowania rodzinę w miarę zamożnych mieszczan Dulskich, a za miejsce akcji – mieszczański dom dochodowy z niegustownym saloniem, sztucznymi palmami i meblami obitymi pluszem. Krytyka środowiska mieszczańskiego była zjawiskiem typowym zarówno dla prozy, jak i dla dramaturgii autorki *Kaśki Kariatydy*. Fałszywa i obłudna moralność, podwójne standardy, oszukiwanie samego siebie, niska świadomość społeczna, brak gustu – wszystko to, co zdaniem Zapolskiej było wstrętne

i niedopuszczalne, z charakterystyczną jej bezkompromisowością obnażyła w wielu swoich sztukach: w *Żabusi* (1906) i *Ich czworgu* (1907) na przykładzie wewnętrznego rozkładu „idealnego” na pierwszy rzut oka mieszczańskiego małżeństwa, w *Skizie* (1908) i *Kobiecie bez skazy* (1911) odsłoniła „tragédię głupich ludzi”, w *Pannie Maliczewskiej* (1910) pokazała zjawisko posiadania utrzymanek przez bogate „głowy rodzin”. Jednak, jak zauważają praktycznie wszyscy badacze jej twórczości, siła jej talentu ujawniła się ze szczególną siłą w sztuce, która stała się wynikiem ewolucji metody artystycznej pisarki od naturalizmu do realizmu – w jej najlepszym utworze dramatycznym, czyli *Moralności pani Dulskiej* (sztukę wydano w Polsce w 1907 roku). Umiejętnie budując fabułę oraz wykorzystując żywy dialog oraz środki językowe wyrażające indywidualne cechy postaci, a także drwiący śmiech, zjadliwą kpinę, różne intonacje i formy ironii, stworzyła wyraziste, społecznie typizowane postaci, ujmujące głęboką prawdę życiową i mistrzostwem artystycznym.

Na uwagę zasługuje również autorskie określenie specyfiki genologicznej, oryginalności gatunkowej *Moralności pani Dulskiej*. Na krótko przed premierą w liście do dramaturga i krytyka literackiego Wilhelma Feldmana, informując go o pomysle na sztukę, Zapolska pisała: „Chciałam w tej tragifarsie kołtuńskiej dać obraz podłości burżuazyjnej. Gdy ta dziewczynka na końcu woła: «[...] Mnie się zdaje, że tu kogoś zamordowali» – to jest to właśnie. Zamordowano tu duszę ludzką”¹.

Fabuła sztuki oparta jest na prowincjonalnej sensacji. Syn Dulskich, rozwiązyły Zbyszko, uwiódł służącą Hankę i na złość matce zdecydował się z nią ożenić. Rodzina znajduje się na skraju skandalu społecznego, katastrofy. Nadzieje na korzystne małżeństwo syna i na wysoką reputację rodziny mogą runąć w jednej chwili. Ale na proscenium wchodzi pani Dulska, która apodyktycznie trzyma w swoich rękach sznurki zarządzania rodziną. W nieodmiennie zatłuszczonym szlafroku i papilotach, białej bluzce wątpliwej czystości, krótkiej wełnianej spódnicy rozerwanej na brzuchu i kłapkach to krzyczy, to wydaje rozkazy, żądając od domowników bezwzględnego posłuszeństwa. Oblicze wewnętrzne bohaterki wyłania się wyraźnie spod zewnętrznego, ujawniając skąpstwo, ignorancję, faryzejską, obłudną moralność². W miarę rozwoju akcji widz zobaczy, jak Dulska

1 I. Корань, *Дами з вулиці Голомба* (ч. 1). *Життя та творчість першої польської драматургині Габрієлі Запольської*, <https://varianty.lviv.ua/53931-damy-z-vulytsi-holomba-ch-1>. Розміщено: 13.07.2018.

2 Patrz: Н. Башинджагян-Арутюнова, *Габриэля Запольская*, [в:] *История польской литературы*. Т. 2, Москва 1969, s. 108–109.

dzięki wyrafinowanej walce taktycznej – przebiegłości, łzom, przekupstwu, szantażowi – będzie bronić swojej pozornej reputacji.

Trzy lata po krakowskiej premierze, w październiku 1909 roku, tragicznej farsy Zapolskiej została zaprezentowana widzowi gruzińskiemu. Sztuka w inscenizacji wybitnego gruzińskiego reżysera i aktora Waso Abaszidze została przedstawiona publiczności gruzińskiej na scenie Teatru Dramatycznego w Tyflisie. Sztuka została przetłumaczona na język gruziński i przygotowana do wystawienia przez samego Abaszidze.

Waso Abaszidze zajmuje szczególne miejsce w historii teatru gruzińskiego, któremu poświęcił ponad pięćdziesiąt lat swojego życia. Z nazwiskiem tej niezwyklej postaci wiąże się rozkwit teatru gruzińskiego, kształtowanie się realistycznego rzemiosła aktorskiego (przez wiele lat Abaszidze tworzył własną szkołę aktorską)³, uznanie teatru za jedną z wiodących form artystycznych w Gruzji. Abaszidze jako posiadacz wyrazistego talentu komediowego pozostawił niezatarty ślad w historii gruzińskiej sztuki scenicznej. Zagrał około 500 ról, spośród których wyróżniają się znakomicie zagrane role z repertuaru klasycznego: Chlestakow w *Rewizorze* Mikołaja Gogola, Famusow w *Mądrym biada* Aleksandra Gribojedowa, Skapena w *Szelmostwach* Skapena Moliera, Figaro w *Cyruliku sewilskim* Beaumarchais'go i inne.

Waso (Wasilij) Abaszidze (1854–1926)

3 აბაშიძე ვასო. მოკლე ცნობანი დრამატული ხელოვნების შესახებ. თბილისი 1951, გვ. 41-44 (В. Абашидзе, *Коротко о драматическом искусстве*, Тбилиси 1951, с. 41-44).

Osobowość aktorską Abaszidzego, jego zdolność wcielania się w postać, niezwykłą plastyczność, muzykalność, mistrzostwo dykcji i intonacji podziwiali wielu przedstawiciele inteligencji artystycznej, w tym Ilia Czawczawadze i Akaki Cereteli⁴.

Teatr Komedii Muzycznej i Dramatu w Tbilisi nosi dziś imię Waso Abaszidzego. Teatr wkrótce przeniesie się do nowego, nowoczesnego budynku, który ozdobi gruzińską stolicę oryginalnym stylem architektonicznym.

Państwowy Teatr Muzyki i Dramatu im. Waso Abaszidzego, Tbilisi

Komedia Zapolskiej, w której Abaszidze zagra rolę Zbyszka Dulskiego, nie mogła nie zainteresować go przede wszystkim jako aktora. Jednak przedstawienie przekonujących dowodów na to, w jaki sposób mógł zapoznać się ze sztuką polskiej dramatopisarki i jaki tekst przetłumaczył, jest niezwykle trudne. Odpowiedź może być niestety oparta jedynie na przypuszczeniach. Proces poszukiwania odpowiedzi komplikuje także fakt, że

⁴ ჭავჭავაძე ილია. თეატრის შესახებ. თხზულებანი. ტ. VI. თბილისი 1921, გვ. 47–66 (Илья Чавчавадзе, *О театре. Сочинения. Т. VI*, Тбилиси 1921, с. 47–66); წერეთელი აკაკი. თეატრის შესახებ. თბილისი 1955, სტ. 27 (А. Церетели, *О театре*, Тбилиси 1955, с. 27).

Zapolska i Abaszidze żyli w różnych państwach, a stosunki między nimi były napięte: Abaszidze żył na terytorium Imperium Rosyjskiego, w skład którego wchodziła wówczas Gruzja, a Zapolska – na terytorium Austro-Węgier, tj. w części Polski, która po rozbiorach została do nich włączona.

Rosyjski przekład sztuki, z którego mógł korzystać Abaszidze, ukazał się w moskiewskim czasopiśmie „Театральная библиотека и издательство М.А. Соголовой” („Biblioteka Teatralna i Wydawnictwo M.A. Sokołowej”) w tłumaczeniu Simona Saburowa w 1908 roku. Nie posiadamy informacji o innych, wcześniejszych przekładach rosyjskich i wydaje się, że nie istniały. Na rękopisie tłumaczenia gruzińskiego wykonanego przez Abaszidzego, który znajduje się w Archiwum Państwowego Muzeum Teatru w Gruzji, jest jednak pieczęć Centralnego Komitetu Cenzury z dnia 17 stycznia 1908 roku⁵. Jeśli w styczniu 1908 roku tłumaczenie było już podpisane, to należy przypuszczać, że rękopis został złożony w Komitecie Cenzury nie później niż w drugiej połowie 1907 roku. Czy zatem Abaszidze mógł korzystać z tłumaczenia Saburowa? Najprawdopodobniej nie, ale nawet jeżeli mógł, to tylko w wersji niepublikowanej. Przy takim założeniu pojawia się kolejne pytanie – kto mógł zapoznać Abaszidzego ze sztuką Zapolskiej i dostarczyć mu tekst niepublikowanego rosyjskiego przekładu?

Próba odpowiedzi na to pytanie może stać się opis środowiska, w którym żył i z którym był twórczo związany Abaszidze. Wiadomo, że dom Abaszidzego i jego żony aktorki Mako Saparowej-Abaszidze w Tbilisi w dużym stopniu przypominał salon, w którym zbierali się najlepsi przedstawiciele gruzińskiej i nie tylko gruzińskiej inteligencji twórczej: reżyserzy, aktorzy, pisarze, dramaturdzy, artyści, z których wielu często odwiedzało Rosję i Europę⁶. Można założyć, że dyskutowali oni o innowacjach teatralnych, a nazwisko Gabrieli Zapolskiej było na ustach tych, którzy należeli do świata teatru. Popularność polskiej pisarki można tłumaczyć jej działalnością literacką, lecz także aktorską. Swoją sztukę aktorską doskonaliła, jak wiadomo, w czasie pięcioletniego pobytu w Paryżu, próbując podbić paryską scenę. Nawiasem mówiąc, córka Waso Abaszidzego, Anastazja (Taso) Abaszidze, studiowała śpiew i recytację w Paryżu.

Kolejna możliwość znalezienia odpowiedzi na interesujące nas pytanie związana jest z bliską znajomością Abaszidzego z dwoma największymi przedstawicielami rosyjskiego teatru i sztuki scenicznej – Władimirem

5 საქართველოს სახელმწიფო თეატრალური მუზეუმის არქივი, ფონდი № 6-14905 (Государственный театральный музей Грузии, фонд № 6-14905).

6 ფალავა ა. ვასო აბაშიძე. თბილისი 1948 (А. Пагава, *Васо Абашидзе*, Тбилиси 1948).

Niemirowiczem-Danczenką, wielkim reformatorem i teoretykiem teatru, jednym z założycieli Moskiewskiego Teatru Artystycznego, oraz Aleksandrem Jużynem-Sumbatowem, znakomitym aktorem i jednym z dyrektorów Teatru Małego w Moskwie, mającym gruzińskie korzenie (jego ojciec pochodził z gruzińskiego arystokratycznego rodu Bagrationów). Razem uczyli się w Gimnazjum Męskim w Tyflisie, które powstało na bazie szkoły szlacheckiej, gdzie uczyli się rosyjskiego, gruzińskiego, łaciny i niemieckiego. Już wtedy, jako gimnazjaliści, pasjonowali się sceną, wspólnie brali udział w przedstawieniach rodzinnych i amatorskich. Po zakończeniu gimnazjum (Abaszidze ukończył je ze złotym medalem) drogi młodych mężczyzn rozeszły się, ale w wieku dorosłym, kiedy stali się znanymi sługami Melpomeny, nie mogli nie wymieniać się poglądami na temat życia teatralnego Rosji, Gruzji i Europy⁷. Przy przeglądzie listy granych przez nich ról zwraca uwagę fakt, że często angażowani byli do tych samych spektakli, grali te same role, o których interpretacji scenicznej mogli oczywiście prowadzić twórcze rozmowy. Znając Abaszidzego jako genialnego mistrza ról komicznych, których z nich mógł przekazać mu tekst *Moralności pani Dulskiej* (z własnej inicjatywy lub na jego prośbę), w jakimś niepublikowanym przekładzie rosyjskim albo w tłumaczeniu na jeden z języków europejskich, gdzie sztuka nosiła tytuł *Faryzeuszka*. Właśnie pod tytułem *Faryzeuszka* (ფარიზეუკელი) sztuka Zapolskiej wystawiana była w Teatrze Dramatycznym w Tyflisie.

Nieoczekiwany wariant odpowiedzi proponuje Eteri Kawtaradze, autor artykułu *Waso Abaszidze – tłumacz „Moralności pani Dulskiej”*, który ukazał się w 1975 roku w tbiliskim czasopiśmie თეატრალური მოამბე („Wiadomości Teatralne”)⁸. Kawtaradze porównuje gruziński przekład Abaszidzego z tekstami sztuki Zapolskiej w językach polskim (1962) i rosyjskim (1922) i stara się przekonać czytelnika, że Abaszidze mógł przetłumaczyć sztukę Zapolskiej, korzystając z polskiego tekstu. Pisz w tym celu o polskim pochodzeniu matki Abaszidzego, nazywając ją Natalią Szatkowską. Jednak źródła gruzińskie, które publikują dane biograficzne Abaszidzego, podają, że matka reżysera i aktora miała korzenie ukraińskie i nazywała się Anastazja Szatowska⁹. Wiadomo, że płynnie mówiła po gruzińsku

7 ბურთიკაშვილი ა. სცენის ოსტატი. თბილისი 1951 (А. Буртикашвили, *Мастер сцены*, Тбилиси 1951)

8 ქავთარაძე ეთერი. ვასო აბაშიძე – „პანი დულსკაიას მორალის“ მთარგმნელი // თეატრალური მოამბე 1975, № 1., გვ. 80–82 (Э. Кавтарадзе, *Васо Абашидзе – переводчик «Морали пани Дульской»*, «Театральный вестник» 1975, № 1, s. 80–82).

9 გურაბანიძე ნ. ვასო აბაშიძე. თბილისი 1955 (Гурабанидзе Н. Васо Абашидзе. Тбилиси 1955).

i uczyła syna czytać i pisać po gruzińsku, co świadczy o tym, że od dawna mieszkała na terenie Gruzji. Abaszidze nazwał jej imieniem swoją jedyną córkę – Anastazję (Taso). Nigdzie nie ma żadnych dowodów na to, że Abaszidze mógł znać język polski lub ukraiński, nie ma też żadnych innych jego odniesień do dzieł literatury polskiej lub ukraińskiej.

Kawtaradze uważnie i rzetelnie pracuje z porównywanymi tekstami, nie narzuca swojego zdania, wskazuje na liczne rusycyzmy obecne w tłumaczeniu Abaszidzego (барышня, балкон, кухня, скандал, воротник, печь, стол i inne), choć wprawdzie tłumaczy ich obecność ogólnym wpływem języka rosyjskiego na język gruziński. Jednocześnie autorka podkreśla, że tłumaczenie jest dokonane jakby w pośpiechu, że tłumacz pozwala sobie na swobodne traktowanie tekstu, co naszym zdaniem może świadczyć o wykorzystaniu przez Abaszidzego niepublikowanego i niezredagowanego przekładu. Kawtaradze z kolei tłumaczy te nieścisłości twórczym podejściem do tłumaczenia, chęcią podkreślenia efektu komicznego i wyraźnego określenia miejsca postaci w sztuce. W każdym razie porównanie Kawtaradze nie daje odpowiedzi na pytanie, na bazie jakiego tekstu powstało gruzińskie tłumaczenie *Moralności pani Dulskiej*.

Premierę sztuki jako pierwsza zapowiedziała gazeta მომავალი („Przyszłość”) ¹⁰. W niewielkim ogłoszeniu gazeta poinformowała społeczność gruzińską, że Teatr Dramatyczny w Tyflisie w czwartek 8 października po raz pierwszy zaprezentuje widzom gruzińskim sztukę Gabrieli Zapolskiej *Faryzeuszka* w reżyserii Waso Abaszidzego. O wystawieniu sztuki wypowiedziała się gazeta ივერია („Iberia”) ¹¹, redagowana przez Ilję Czawczawadzego. W numerze z 12 października w rubryce „Teatr gruziński” gazeta zamieściła krótką recenzję spektaklu. Krytyk teatralny pisze w niej, że spektakl wzbudził duże zainteresowanie widzów, że fabuła sztuki jest zajmująca, podkreśla wspaniałą grę Waso Abaszidzego w roli Zbyszka Dulskiego. W spektaklu brała udział córka Abaszidzego, Taso Abaszidze, niestety jej gra nie wzbudziła zachwytu recenzenta. Nie ulega wątpliwości, że istniały też inne recenzje spektaklu, do których, niestety, nie mieliśmy w tej chwili dostępu.

Z biegiem czasu mieszczaństwo, którego krytyce i piętnowaniu poświęcona jest sztuka Zapolskiej, nie stało się zjawiskiem mniej aktualnym. Jego istota, którą obrazowo przedstawił w *Uwagach o mieszczaństwie* Maksym Gorki, autor głośnej sztuki *Mieszczanie* (1902), wysoko ocenionej przez

10 მომავალი, 1909, № 34., გვ. 1 (Будущее 1909, № 34, стр. 1)

11 ივერია, 1909, № 41., გვ. 1 (Иверия 1909, № 41, стр. 1)

Gabrielę Zapolską, nie zmieniała się z upływem lat. „Mieszczaństwo – pisał klasyk literatury rosyjskiej – to budowa duszy [...], karykaturalnie rozwinięte poczucie własności, usilne pragnienie spokoju wewnętrznego i zewnętrznego, mroczny strach przed wszystkim, co w taki lub inny sposób mogłoby ów spokój naruszyć [...]”¹². Cechy te są niestety charakterystyczne dla wielu ludzi z współczesnego świata. Nic więc dziwnego, że temat i konflikt tragifarsy Zapolskiej *Moralność pani Dulskiej* nie straciły nic ze swej aktualności i znaczenia społecznego.

Państwowy Teatr Dramatyczny w Gori im. Georgiego Eristawiego, Gori

Zespoły teatralne drugiej połowy XX wieku aktywnie sięgały po tragifarsę Zapolskiej. Nie inaczej było w przypadku teatru gruzińskiego. W sezonie teatralnym 1959–1960 Państwowy Teatr Dramatyczny im. Georgiego Eristawiego w Gori zaprezentował widzowi gruzińskiemu tragifarsę Zapolskiej już pod jej prawdziwym tytułem, w reżyserii zasłużonego artysty Liliego Iosselianiego i w inscenizacji Georgiego Abramiszwilego. Mieszkańcy jednego z najstarszych miast Gruzji, wzmiankowanego w kronikach z VII w. n.e., rodzinnego miasta Józefa Dżugaszwilego (Stalina), przyjęli

¹² М. Горький, *Собр.соч. в 30-ти тт. Заметки о мещанстве*. Т. 23, Москва 1953, с. 341.

sztukę polskiej dramatopisarki z zachwytem. Tekst przetłumaczyli scenarzyści Kote Macharadze i Petre Cereteli. Do tego czasu, oprócz wspomnianego już przekładu Simona Saburowa (1908), ukazał się przekład *Moralności pani Dulskiej* Mikołaja Sławiatińskiego. Sztuka ta została opublikowana w 1958 roku w zbiorze dzieł wybranych Gabrieli Zapolskiej w jego przekładzie i powtórnie w 1965 roku w zbiorze dzieł wybranych pisarki. Nie jest wykluczone, że właśnie z tego tłumaczenia skorzystali scenarzyści gruzińscy.

Rolę pani Dulskiej porywająco zagrała zasłużona artystka Ketewan Boczoriszwili. W przedstawieniu wystąpili aktorzy, którzy są obecnie uznanymi artystami – Nino Zaldastaniszwili, Marina Bachtadze, Wachtang Kachniaszwili, Weriko Beruaszwili i inni.

Afisz spektaklu *Moralność pani Dulskiej* w Teatrze Dramatycznym w Gori

Warto odnotować, że choreografem spektaklu był znany tancerz i baletmistrz, zasłużony artysta, przedstawiciel znanego w Gruzji rodu Maczawariani – Dawid Maczawariani, a dyrektorem artystycznym – znany w środowisku teatralnym scenograf, zasłużony artysta Gruzji Szota Chuciszwili.

Nodar Alania, autor recenzji opublikowanej w gazecie სტალინელი („Stalinowiec”) ¹³, nazwał inscenizację sztuki „ozdobą repertuaru teatru”.

Nieco później, w sezonie teatralnym 1968–1969, sztuka Zapolskiej, również na bazie tekstu, który przetłumaczyli scenarzyści Kote Macharadze i Petre Cereteli, była z powodzeniem wystawiana na deskach Teatru Dramatycznego im. Lado Mesziszwilego w Kutaisi.

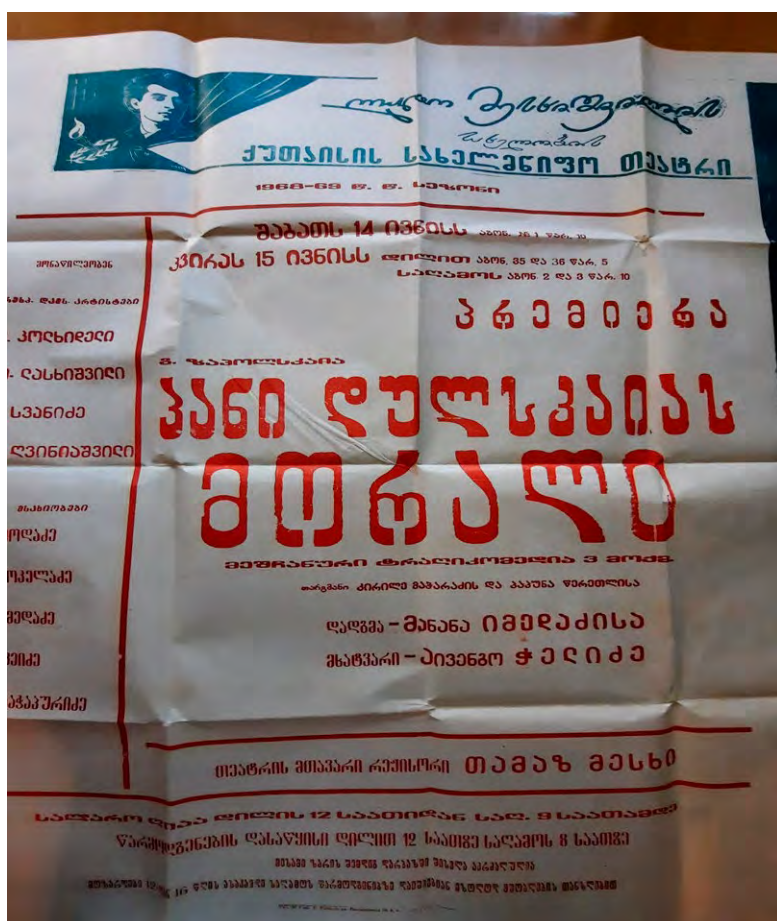

Państwowy Teatr Dramatyczny im. Lado Mesziszwilego w Kutaisi

Premiera spektaklu w reżyserii Manany Imedadze, zasłużonej działaczki teatralnej, odbyła się w Teatrze Dramatycznym w Kutaisi 14 i 15 czerwca, w dniu zamknięcia sezonu teatralnego. W przedstawieniu wystąpili czołowi aktorzy teatru. W roli pani Dulskiej olśniewała zasłużona aktorka Ketewan Kolchideli, w roli Zbyszka Dulskiego wystąpił młody utalentowany aktor Grigol Kokeladze. Aleksander Karseladze, korespondent gazety

¹³ ალანია ნ. თეატრის რეპერტუარის მშვენება// სტალინელი 1959, 19 ივნისი (Н. Алания, *Украшение театрального сезона*, «Сталинец» 1959, 19 июня).

„Prawda Kutaisi”, napisał obszerną recenzję spektaklu¹⁴. „Taki spektakl to rzadkość na gruzińskiej scenie – pisał recenzent. – Należy wyrazić szczerą wdzięczność całemu zespołowi, który postarał się przekazać nam cały aromat wspaniałej sztuki Zapolskiej”. Zwracając uwagę na widowiskowość spektaklu, Karseladze w sposób szczególny odniósł się do utalentowanego artysty Aiwenga Czelidzego, autora pięknych kostiumów i scenografii, „tworzących poczucie perspektywy i prostoty”. Nie pominął też pomysłu muzycznego reżysera Manany Imedadze, która z powodzeniem wykorzystała etiudę muzyczną „oddającą bezbarwność mieszczańskiej egzystencji”.

Afisz spektaklu *Moralność pani Dulskiej* w Teatrze Dramatycznym w Kutaisi

14 A. Карселадзе, *Мораль пани Дульской в Кутаисском театре*, «Кутаисская правда», № 83, 17 июля 1969.

Dziś, kiedy w Polsce obchodzona jest setna rocznica śmierci Gabrieli Zapolskiej, utalentowanej prozaiczki, dramatopisarki i aktorki – w imieniu gruzińskiej inteligencji składamy hołd tej wielkiej kobiecie, z której twórczością zapoznawali Gruzję wybitni przedstawiciele gruzińskiego teatru i sztuki scenicznej.

BIBLIOGRAFIA

აბაშიძე ვ., მოკლე ცნობანი დრამატული ხელოვნების შესახებ, თბილისი 1951. (Абашидзе В., *Коротко о драматическом искусстве*, Тбилиси 1951).

ბურთიკაშვილი ა., სცენის ოსტატი, თბილისი 1951 (Буртикашвили А., *Мастер сцены*, Тбилиси 1951).

გურაბანიძე ნ., ვასო აბაშიძე, თბილისი 1955 (Гурабанидзе Н., *Васо Абашидзе*, Тбилиси, 1955).

ქავთარაძე ეთერი, ვასო აბაშიძე – „პანი დულსკიას მორალის“ მთარგმნელი, თეატრალური მოამბე 1975, № 1. (Кавთარაძე Э., *Васо Абашидзе – переводчик «Морали пани Дульской»*, „Театральный вестник“ 1975, № 1.)

ფაღავა ა., ვასო აბაშიძე, თბილისი 1948 (Пагава А., *Васо Абашидзе*, Тбилиси 1948).

ჭავჭავაძე ი., თეატრის შესახებ. თხზულებანი, ტ. VI, თბილისი 1921 (Чавчавадзе И., *О театре. Сочинения*, Т. VI, Тбилиси 1921).

წერეთელი ა., თეატრის შესახებ, თბილისი 1955 (Церетели А., *О театре*, Тбилиси 1955).

Czachowska G., *Gabriela Zapolska*, Kraków 1966.

Башинджагян-Арутюнова Н., *Габриэля Запольская*, [в:] *История польской литературы в 2-х тт.*, Т. 2, Москва 1969.

Горький М., *Заметки о мещанстве*, [в:] *Собр.соч.* в 30-ти тт., Т. 23, Москва 1953.

Запольская Г., *«Нравственные устои»* или *«Мораль пани Дульской»*, Театральная библиотека и издательство М.А. Соколовой (перевод С. Сабурова), Москва 1908.

Zapolska G., *Z Teatru Krakowskiego (Mieszczanie)*, „Ilustracja Polska“, 1902, № 48, ss. 138–139.

Запольская Г., *Мораль пани Дульской*, [в:] *Габриэля Запольская. Пьесы, рассказы, повести* (перевод Славятинского Н.), Москва 1958.

SŁOWA KLUCZOWE: Gabriela Zapolska, teatr gruziński, Tiflis, Kutaisi, Gori

THEATRICAL PRODUCTIONS OF “THE MORALITY OF MRS. DULSKA” IN GEORGIA

Summary

The paper examines the history of theatrical productions in Georgia of one of the most striking satirical works in Polish drama from the early 20th century – Gabriela Zapolska’s play “The Morality of Mrs. Dulska”. The Tiflis Drama Theatre was first to present the play to the Georgian audience in 1909, directed by the outstanding Georgian actor and director Vaso Abashidze. The paper considers possible ways of acquaintance Abashidze with the play by the Polish playwright.

In the second half of the 20th century, the play was staged by the Lado Meskhishvili Drama Theatre in Kutaisi, the ancient capital of Georgia, and the Georgi Eristavi Drama Theatre in Gori, Joseph Stalin’s hometown.

KEYWORDS: Gabriela Zapolska, Georgian theatre, Tiflis, Kutaisi, Gori